

คิดให้ดีกว่าตกแต่งสีผิว....แบบถาวร

กญ.อารทรา ปัญญาปฏิกาน*

ปัจจุบันการตกแต่งสีผิวด้วยลวดลายต่าง ๆ กำลังเป็นที่นิยมกันมาก มีทั้งตกแต่งแบบชั่วคราว (Temporary skin-staining) และแบบถาวร (Tattoo and permanent makeup) ที่เราเรียกกันโดยทั่วไปว่า "การสัก" หน่วยงานของรัฐกำลังให้ความสนใจเกี่ยวกับความปลอดภัยของกระบวนการเพื่อความสวยงามนี้ เพราะพบว่าอาจก่อให้เกิดปัญหาได้หลายอย่าง ตั้งแต่การแพ้ (allergic reaction) การติดเชื้อ (infections that result from tattooing) รวมถึงลดจนถึงการลบรอยสัก (Tattoo removal) ด้วย

เนื่องจากการแต่งสีผิวแบบชั่วคราว และแบบถาวรมีความแตกต่างกันมาก ทั้งวิธีการและความเสี่ยงต่อการเกิดอันตราย จึงขอก้าวในรายละเอียดของการแต่งสีแต่ละแบบ ดังนี้

1. การแต่งสีผิวแบบชั่วคราว (Temporary tattoos) ส่วนใหญ่จะเป็นการแต้มสีลงบนผิวหนังด้วยสำลีชุบน้ำ (a moistened wad of cotton) สีที่ชุ่มน้ำจะค่อย ๆ จางลงภายในเวลาไม่กี่วัน สีที่ใช้มักจะเป็นสีที่อนุญาตให้ใช้กับผิวหนัง แต่ก็ยังมีรายงานว่าผู้บริโภคบางรายเกิดการแพ้สีเหล่านี้ได้ เพราะการแพ้เป็นเรื่องเฉพาะของแต่ละบุคคล

ในบางท้องถิ่นนิยมใช้สีจากธรรมชาติที่เรียกกันว่า เฮนน่า (Henna) เฮนน่าเป็นสีที่ได้จากพืชจะให้สีโทนน้ำตาล (brown, orange-brown, or reddish-brown) ในสหรัฐอเมริกาให้ใช้เฮนน่าเป็นสีย้อมผม (Hair dye) เท่านั้น ห้ามใช้เฮนน่าสัมผัสกับผิวหนังโดยตรง เช่น นำไปแต้มแต้มเป็นลวดลายตามร่างกาย (Body-decorating process known as mehndi) ขณะนี้พบปัญหาจากการใช้เฮนน่า และเฮนน่าที่ปรุงแต่งด้วยสารอื่น ๆ

* กลุ่มควบคุมเครื่องสำอาง สำนักควบคุมเครื่องสำอางและวัตถุอันตราย สำนักงานคณะกรรมการอาหารและยา

(เพื่อให้ได้สีที่เข้มขึ้นหรือสีติดทนนานขึ้น) ที่เรียกกันว่า Black henna (หรือ Blue henna) เพราะพบว่า Black henna อาจมีส่วนผสมของ p-phenylenediamine (PPD) อยู่ด้วย ซึ่ง PPD เป็นสารที่มีข้อมูลว่าอาจกระตุ้นให้บางคนเกิดการแพ้ได้อย่างรุนแรง (strong skin sensitizer for some individuals)

p-phenylenediamine หรือ PPD เป็นสีที่หลาย ๆ ประเทศกำหนดให้ใช้เฉพาะในผลิตภัณฑ์ย้อมผมชนิดถาวร มีชื่อทางเคมีอีกหลายชื่อ ได้แก่ 1,4-diaminobenzene หรือ 1,4-benzenediamine หรือ 4-aminobenzene หรือ para-benzenediamine หรือ para-aminobenzene หรือ para-diaminobenzene ที่ฉลากของผลิตภัณฑ์ที่ผสม PPD จะต้องแสดงวิธีใช้และคำเตือนตามที่กฎหมายกำหนดอย่างเคร่งครัด โดยในคำเตือนจะเน้นว่า สารนี้มีฤทธิ์ระคายเคืองผิวหนัง และก่อให้เกิดการแพ้ได้ ต้องทดสอบการแพ้ก่อนใช้และที่สำคัญคือ ห้ามนำไปใช้ย้อมขนคิ้ว หรือขนตาอย่างเด็ดขาด เพราะถ้าเข้าตาอาจก่อให้เกิดอันตรายถึงขั้นตาบอดได้

อันตรายของผลิตภัณฑ์ผสม PPD เมื่อสัมผัสกับผิวหนัง คืออาจก่อให้เกิดปฏิกิริยาการแพ้ในบางคน ซึ่งเมื่อเกิดขึ้นครั้งหนึ่งแล้ว หากไปสัมผัสกับสารอื่น ๆ ที่มีโครงสร้างใกล้เคียง (other structurally related compounds i.e. other para-aminos) จะก่อให้เกิดการแพ้ที่รุนแรง เช่น severe lesions, vesical formation, scaling, oozing และ edema ถึงแม้อาการเหล่านี้จะสามารถรักษาให้หายได้ แต่ในบางรายผิวหนังอาจถูกทำลายหรือสีผิวเปลี่ยนไปอย่างถาวร (permanent damage or discolouration of the skin) ผู้ใดที่เคยแพ้สารนี้ในอนาคตจะมีปัญหาเกี่ยวกับการใช้ผลิตภัณฑ์ประเภทอื่น ๆ ที่มีส่วนผสมของสารที่มีโครงสร้างในทำนองเดียวกัน เช่น สีย้อมผ้า (Textile dyes) สารป้องกัน

กันแสงแดดบางกลุ่ม เช่น para-amino benzoic acid [PABA] - based sunscreens ยาชาตบ (Anaesthetics) ยาปฏิชีวนะบางกลุ่ม เช่น sulfa-based antimicrobial drugs เพราะหากสัมผัสกับสารเหล่านี้เมื่อใด จะเกิดการแพ้ที่รุนแรง (serious dermatitis reactions) ซึ่งจะทำให้คุณภาพชีวิตลดลงมาก

ในสหรัฐอเมริกา U.S. Food and Drug Administration (U.S. FDA) โดยปกติจะไม่ตรวจรับรองผลิตภัณฑ์เครื่องสำอาง หรือสารที่ใช้ในเครื่องสำอางก่อนวางจำหน่ายแต่สำหรับ "สี" ที่เป็นส่วนผสมในเครื่องสำอางนั้นถือเป็นข้อยกเว้น เพราะเรื่องนี้จะมีการกำกับดูแลอย่างเข้มงวด สีที่ใช้ในเครื่องสำอาง (Color additives) ต้องผ่านการตรวจรับรองจาก U.S. FDA สำหรับวัตถุประสงค์การใช้ในแต่ละกรณี (must be approved by FDA for their intended use) และในบางกรณีจะต้องผ่านการรับรองว่าสีในทุกขั้นตอนการผลิตมีคุณสมบัติตามที่กฎหมายกำหนด (certified in its own labs that the composition of each batch meets the regulatory requirement)

ในสหภาพยุโรปมีข้อกำหนดเกี่ยวกับสีที่ใช้ในเครื่องสำอาง โดยระบุไว้อย่างละเอียดใน EU DIRECTIVE 76/768/EEC Annex IV List of Colouring Agents Allowed for Use in Cosmetic Products ซึ่งแบ่งสีออกเป็น 4 กลุ่ม ขึ้นอยู่กับบริเวณที่ใช้ (Field of application) ได้แก่

(1) Colouring agents allowed in all cosmetic products

(2) Colouring agents allowed in all cosmetic products except those intended to be applied in the vicinity of the eyes, in particular eye make-up and eye make-up remover

(3) Colouring agents allowed exclusively in cosmetic products intended not to come into contact with the mucous membranes

(4) Colouring agents allowed exclusively in cosmetic products intended to come into contact only briefly with the skin

สำหรับประเทศไทยมีข้อกำหนดเกี่ยวกับการใช้สีในเครื่องสำอาง โดยจะปรากฏรายละเอียดในประกาศกระทรวงสาธารณสุข (ฉบับที่ 20) พ.ศ. 2538 เรื่อง กำหนดสีที่อนุญาตให้ใช้เป็นส่วนผสมในการผลิตเครื่องสำอาง ซึ่งผู้ประกอบการก็จะต้องใช้สีผสมในเครื่องสำอางตามเงื่อนไขที่กำหนดไว้ในประกาศฉบับนี้

2. การแต่งสีผิวแบบถาวร (Tattoo and permanent makeup) หรือที่คนไทยเรารู้จักกันว่า การสักตามพจนานุกรมฉบับราชบัณฑิตยสถาน พ.ศ. 2542 อธิบายไว้ว่า "สัก" หมายถึง ใช้เหล็กแหลมจุ่มหมึกหรือน้ำมันแดงที่ผิวหนังให้เป็นอักขระเครื่องหมาย หรือลวดลาย ถ้าใช้หมึกเรียกว่าสักหมึก ถ้าใช้น้ำมันเรียกว่าสักน้ำมัน ในคำโบราณหมายถึง ทำเครื่องหมายโดยใช้เหล็กแหลมจุ่มหมึกแดงที่ผิวหนังเพื่อแสดงเป็นหลักฐาน เช่น สักข้อมือแสดงว่าได้ขึ้นทะเบียนเป็นชายฉกรรจ์หรือเป็นเลขมีสังกัดกรมกองแล้ว เป็นต้น

ปัจจุบันรูปแบบและวัตถุประสงค์ในการสักแตกต่างไปจากเดิมมาก เพราะขณะนี้การสักมิได้เป็นการแสดงเครื่องหมาย หรือหลักฐานอีกต่อไป แต่ส่วนใหญ่เป็นเรื่องของความสวยงามตามแฟชั่น มีหลากหลาย เป็นการตกแต่งสีผิวอย่างถาวร ได้แก่ การสักเป็นลวดลายสวยงามที่ผิวหนังบริเวณต่างๆ เช่น เนินอก แผ่นหลัง ต้นแขน ข้อมือ รวมทั้งสักคิ้ว ขอบตา ขอบปาก การสักเป็นกระบวนการที่มีความเสี่ยงต่ออันตรายหลายประการ แต่ขณะนี้มิได้มีกฎหมายที่กำกับดูแลเรื่องนี้โดยตรงจึงยังไม่มีข้อกำหนดมาตรฐานของอุปกรณ์ กรรมวิธี รวมทั้งสีที่ใช้ (Tattoo ink) ในการสัก ผู้บริโภคบางรายเลือกการแต่งสีที่ติดทนถาวรนี้ด้วยเหตุผลบางอย่าง เช่น เพื่อประหยัดเวลา (time saver) หรือมีความยากลำบากในการแต่งหน้าแบบชั่วคราวทุกวัน (have physical difficulty applying regular, temporary makeup) หรือช่วยแก้ไขความผิดปกติบางอย่าง เช่น ผู้ที่มีปัญหาผิวด่างขาว (vitiligo ; a lack of pigmentation in areas of the skin) อาจใช้การสักเพื่อปกปิดกลบเกลื่อนรอยด่างนั้น หรือผู้ที่มีปัญหาผมขนคิ้วร่วง (alopecia) อาจใช้การสักคิ้วถาวรแทนการเขียนคิ้วทุกวัน เป็นต้น

U.S. FDA เผยแพร่ข้อมูลว่าปัจจุบันสีที่นำมาใช้ในการสักมีมากกว่า 50 เฉดสี และนับวันจะมีมากขึ้นเรื่อย ๆ ถึงแม้ว่าขณะนี้ U.S. FDA จะรับรองความปลอดภัยของสีเฉพาะที่ใช้เป็นส่วนผสมในเครื่องสำอาง แต่ก็ไม่มีสีชนิดใดที่ผ่านการรับรองให้ใช้ฉีดเข้าสู่ผิวหนัง (non is approved for injection into the skin) และพบว่าสีหลายชนิดที่ใช้ใน Tattoo inks เป็นสีที่ห้ามใช้กับผิวหนัง บางชนิดเป็นสีที่ใช้ในอุตสาหกรรม (Industrial grade colors) ซึ่งเหมาะที่จะใช้เป็นหมึกพิมพ์หรือสีที่ใช้กับรถยนต์ (suitable for printer's ink or automobile paint)

ความเสี่ยงที่อาจเกิดอันตรายจากการสักมีหลายประการ ได้แก่

1. การติดเชื้อ (Infection) เข็มและอุปกรณ์อื่น ๆ ที่ใช้ในการสัก หากมิได้ผ่านกระบวนการทำให้ปลอดเชื้อ อาจส่งผ่านโรคติดต่อต่าง ๆ ได้ เช่น hepatitis ความเสี่ยงนี้เป็นสาเหตุหนึ่งที่ the American Association of Blood Bank กำหนดให้ผู้ประสงค์จะบริจาคโลหิตต้องทิ้งช่วงเวลา 1 ปีหลังจากการสักจึงจะสามารถบริจาคโลหิตได้

ดังนั้นจึงเป็นเรื่องสำคัญอย่างยิ่งที่ต้องแน่ใจได้ว่า อุปกรณ์สำหรับการสักต้องสะอาดปราศจากเชื้อก่อนนำมาใช้ และเมื่อสักเสร็จแล้วต้องมีวิธีดูแลผิวหนังบริเวณที่สัก (Tattoo area) อย่างเหมาะสมโดยเฉพาะในช่วงสัปดาห์แรกหลังการสัก

2. ปัญหาจากการลบรอยสัก (Removal problems)

ปัญหาจากการสักที่พบบ่อยที่สุดคือ สักแล้วปรากฏเป็นรอยสักที่ไม่ถูกใจ จึงต้องการที่จะลบรอยสักนั้นออกไป ซึ่งการลบรอยสักเป็นเรื่องที่ยุ่งยากมาก

ประสบการณ์และความชำนาญ (skill levels) ของผู้ทำการสักเป็นอีกประเด็นหนึ่งที่สำคัญ เพราะจะมีผลโดยตรงต่อรอยสักที่ประณีตและตรงตามความต้องการ และถึงแม้ว่าผลการสักจะเป็นที่พึงพอใจในระยะแรก แต่ต่อมารอยสักอาจจางลงหรือเลอะเลือนเนื่องจากการนำสีผ่านเข้าสู่ผิวหนังลึกเกินไป สีจึง

แพร่กระจายจากจุดนั้น ทำให้ได้ภาพที่ไม่คมชัดตามต้องการ (pigments may migrate beyond the original sites, resulting in a blurred appearance)

อีกสาเหตุหนึ่งของความไม่พึงพอใจก็คือเมื่อเวลาผ่านไป ร่างกายของคนเราย่อมมีการเปลี่ยนแปลง รวมทั้งแพ้นั้นก็เปลี่ยนไปด้วย ดังนั้นเมื่อสักเสร็จใหม่ ๆ อาจพอใจกับรอยสักที่เกิดขึ้น แต่เมื่อเวลาผ่านไปสีผิวเปลี่ยนไป ความกระชับเต่งตึงของผิวหนังลดลง ผิวหยาบกร้านย่นทำให้รอยสักที่มีอยู่เปลี่ยนแปลงไปได้ รวมทั้งกระแสความนิยมแฟชั่นที่เปลี่ยนไปอย่างรวดเร็ว ย่อมทำให้รอยสักที่คงอยู่อย่างถาวรแสดงถึงความล้าสมัย สิ่งเหล่านี้เป็นที่มาของความต้องการลบรอยสัก ซึ่งเป็นเรื่องที่ยุ่งยากซับซ้อน ค่าใช้จ่ายสูงและแทบจะเป็นไปไม่ได้เลยที่จะไม่เกิดรอยแผลเป็น

กระบวนการลบรอยสักทำได้หลายวิธี เช่น laser treatments , abrasion, scarification และ surgery แต่บางรายนิยมที่จะสักรอยสักใหม่เพื่อปิดทับรอยสักเดิม

Laser treatments วิธีนี้สามารถช่วยให้รอยสักมีสีอ่อนลง (lighten tattoos) แต่ต้องทำหลายครั้งอาจเป็นสัปดาห์หรือเป็นเดือน และมีข้อมูลว่าหลายรายเกิดการแพ้เมื่อทำ laser treatments ซึ่งอาจเกิดจาก laser ไปกระตุ้นให้สารใน Tattoo ink เกิดเป็น allergic substance

Dermabrasion เป็นการขัดผิวออกด้วย wire brush หรือ diamond fraise (a type of sanding disc) วิธีนี้มีโอกาสเกิดแผลเป็นได้

Salabrasion เป็นการใช้น้ำเกลือ (salt solution) เพื่อกำจัดสี (pigment) บางครั้งใช้ร่วมกับ dermabrasion

Scarification เป็นการใช้น้ำกรด (acid solution) เพื่อลบรอยสัก แต่มักจะก่อให้เกิดแผลเป็น

Surgical removal เป็นการผ่าตัดแต่งผิวเพื่อกำจัดรอยสัก สำหรับรอยสักที่มีบริเวณกว้างอาจต้องผ่าตัดหลายครั้ง

Camouflaging เป็นการสักทับรอยสักเดิมหรือปกปิดรอยสักเดิมด้วยสีที่กลมกลืนกับสีผิว (cover a

tattoo with skin-toned pigments) อย่างไรก็ตามสีผิวบริเวณนั้นจะแลดูไม่เป็นธรรมชาติ เพราะ pigments in tattoo ink ไม่มี skin's natural translucence

3. การก่อให้เกิดการแพ้ (Allergic reaction)

ถึงแม้ว่าจะมีรายงานการแพ้จากการสักค่อนข้างน้อย แต่หากเกิดขึ้น การแก้ไขจะทำให้ยาก เพราะการกำจัดสีจากรอยสักเป็นเรื่องยากมาก บางครั้งผู้ที่เกิดการแพ้ต้องทนทุกข์ทรมานอยู่นานนับปี

4. Granulomas เป็นการ form nodules รอบๆ

ผิวหนังบริเวณรอยสัก

5. Keloid formation ผู้ที่มีแนวโน้มจะเกิด

keloid ได้ง่าย ฟังตระหนักไว้เสมอว่าการสักมีความเสี่ยงต่อการเกิด keloid (keloid formation from a tattoo) keloid สามารถก่อตัวได้เมื่อผิวหนังถูกรบกวน (injure or traumatize skin) แพทย์ผิวหนังมีความเห็นว่าการสักหรือ micropigmentation เป็นรูปแบบหนึ่งของ trauma รวมทั้งการลบรอยสักก็เป็นสาเหตุของการเกิด keloid ได้เช่นกัน

6. MRI complication มีรายงานว่าผู้ที่มีการ

สัก หากผ่านกระบวนการ magnetic resonance imaging (MRI) อาจเกิดการบวมหรือรอยไหม้ (swelling or burning) บริเวณรอยสักได้ ซึ่งสาเหตุของอาการเหล่านี้ยังไม่ทราบแน่ชัด มีเพียงข้อสันนิษฐานว่าน่าจะเกิดจากปฏิกิริยาของโลหะหนัก (metallic component in some pigments) จากสีในรอยสัก

ดังนั้นเพื่อความปลอดภัย ผู้ที่มีการสักและมีความจำเป็นจะต้องให้ MRI ควรแจ้งต่อเจ้าหน้าที่ (radiologist or technician) เพื่อจะได้หลีกเลี่ยงอันตรายที่อาจเกิดขึ้น

จาก U.S. FDA Talk Paper ซึ่งเผยแพร่เมื่อ 2 กรกฎาคม 2547 ได้เตือนประชาชนว่ามีรายงานอาการไม่พึงประสงค์จากการใช้ Ink shades of the Premier Pigment brand of permanent makeup ink ที่ผลิตโดย Premeir Products ซึ่งทางการอยู่ระหว่างสืบค้นหาสาเหตุของปัญหานี้ ขณะเดียวกันก็ได้เผยแพร่รายละเอียด

ของเฉดสีต่างๆ ที่พบปัญหาให้ผู้สนใจตรวจสอบรายละเอียดได้ที่ <http://www.cfsan.fda.gov/~dms/cos-tat2.html> ซึ่งกลุ่มควบคุมเครื่องสำอาง สำนักงานคณะกรรมการอาหารและยา จะได้ใช้ข้อมูลนี้เพื่อการกำกับดูแลเครื่องสำอางในประเทศไทยต่อไป

จากข้อมูลข้างต้นสามารถเปรียบเทียบได้โดยง่ายว่าการแต่งสีผิวกายแบบชั่วคราวนั้นมีความปลอดภัยกว่าการสักหรือการแต่งสีแบบถาวรมาก แต่สำหรับผู้ที่ยังคงสนใจจะแต่งสีผิวกายอย่างถาวรพึงตระหนักถึงความเสี่ยงในประเด็นต่างๆ อย่างรอบคอบประกอบการตัดสินใจให้ดี เพราะการสักอาจก่อให้เกิดอาการไม่พึงประสงค์ได้ ตั้งแต่การแพ้ซึ่งเป็นเรื่องที่ป้องกันได้ยากเพราะเป็นเรื่องเฉพาะบุคคล การติดเชื้อ การเกิดแผลเป็น ไปจนถึงการลบรอยสัก อีกทั้งการแก้ไขปัญหาลำบากนี้เป็นเรื่องยุ่งยาก ชับซ้อนและมีค่าใช้จ่ายสูงมาก

เอกสารอ้างอิง

1. พระราชบัญญัติเครื่องสำอาง พ.ศ. 2535
2. The rules governing cosmetic products in the European Union, volume1 Cosmetic legislation, 1999 Edition by EUROPEAN COMMISSION Enterprise Directorate-General Pharmaceuticals and cosmetics [cited 2004 August 6] available from : URI : http://pharmacos.eudra.org/F3/cosmetic/pdf/vol_1en.pdf
3. Tattoos and Permanent Makeup by U.S. Food and Drug Administration , November 29,2000; Updated July 1,2004 [cited 2004 July 30] available from: URL : <http://www.cfsan.fda.gov/~dms/cos-204.html>
4. Temporary Tattoos and Henna/Mehndi by U.S. Food and Drug Administration , April 18,2001 [cited 2004 July 30] available from : URL : <http://www.cfsan.fda.gov/~dms/cos-tatt.html>
5. FDA Alerts Consumers about Adverse Events Associated with Permanent Makeup by U.S. Food and Drug Administration , July 2,2004 [cited 2004 July 30] available from : URL : <http://www.fda.gov/bbs/topics/ANSWERS/2004/ANSO1295.html>
6. Justification for Cosmetic Hotlist Item : p-phenylenediamine by Health Canada [cited 2004 June 2004] available from : URL: http://www.hc-sc.gc.ca/hecs-sesc/cosmetics/p_phenylenediamine.htm

